

SVEĀANA SKUPŒTINA (10godina)

08 April 2008

Govor povodom naših deset godina

Dragi naši zeleni,

Ovu uvodnu rijeĀ povodom sveĀanog obiljeŒavanja deset godina postojanja i rada našeg udruŒenja zapoĀemo malim tekstom velikog Āovjeka i zaštitora prirode Nijaza AbadŒiĀa, i zbog Neretve i zbog Nijaza, Āovjeka iz buduĀnosti: „... UdruŒenje Zeleni-Neretva iz Konjica kao izdavaĀ knjige Rijeka bez povratka – ekologija i politika velikih brana“ prvi put bh. javnosti objektivno, hrabro, pošteno i uz obilje valjane dokumentacije dokazuje da izgradnja svake nove brane, osim pozitivnih efekata kojima se razmahuju energetiĀari i projektanti, ima i svoju negativnu, crnu i opasnu stranu. To se posebno moŒe reĀi za planiranu i svim silama forsiranu gradnju novih brana i hidroelektrana na lokacijama sa neprocijenjivo vrijednom i atraktivnom prirodnom baštinom, koja bi zbog svoje unikatnosti i neponovljivosti trebala da bude neka vrsta svetosti jednog naroda...“. Navedeni citat je iz recenzije „Drugo lice istine“ koju je Nijaz AbadŒiĀ napisao 23.09.2003. g. za knjigu „Rijeka bez povratka“.

U proticanju vremena deset godina je skroman vremenski period. Posebno ako se uzme u obzir da su konjiĀki izviĀaĀi nedavno obiljeŒili svojih 50 godina, amatersko pozorište 60 godina itd. Ali sama Āinjenica da je prvi put u istoriji našeg grada i opšine formirano društvo za zaštitu okoline vrijedno je pomena. Uostalom, izuzmu li se „Unski smaragdi“ iz Bihša takvih udruŒenja ekološkog usmjerenja nije ni bilo na ovim prostorima u bivšem sistemu.

Inicijativa za osnivanje društva za zaštitu okoline u Konjicu rezultirala je iz bar dva osnovna razloga:

- neprocijenjivim blagodatima kojima je priroda obdarila naše konjiĀko okruŒenje i
- besprimjernom ratnom, ali i poratnom, devastacijom naše Œivotne sredine u svim oblastima i na svim nivoima;

Ovaj drugi razlog nesumnjivo je dominantan i on nije samo naša karakteristika. Jer Āovjekov rušilaĀki odnos koji veš godina traja nad prirodnim blagom vraše se Āovjeku kao bumerang. Dokazi tog barbarskog razaranja danas su širom svijeta mrtve šume, kisele kiše, mrtve rijeke i jezera, zagaĀena mora i zastrašujuĀe nestajanje mnogih vrsta Œivotinjskog i biljnog svijeta, a mraĀne prognoze su još pesimistiĀnije. Uz sve to u ovoj našoj Bosni je sve dodatno generiralo ratnim pustošenjem.

Inicijativa za osnivanjem udruŒenja iz prolješa 1997. g. rezultirala je osnivaĀkom skupštinom 20. decembra iste godine dok su se sluŒbene formalnosti, u vidu registracije, okonĀale u februaru 1998. g. SluĀaj je htio da se upravo u vrijeme osnivanja udruŒenja intenziviraju i obnove predratne aktivnosti Elektroprivrede BiH na izgradnji hidroelektrane Konjic sa branom neposredno iznad Konjica. Ta okolnost dominantno Āe uticati na našu buduĀu aktivnost po Āemu Āemo postati prepoznatljivi i van granica naše zemlje. Zaštita gornjeg toka Neretve i otpor izgradnji velikih brana obiljeŒiĀe i preokupirati naše djelovanje od prvog dana. Takav odnos našeg udruŒenja prema zaštiti Neretve i protiv brana sigurno je rezultiralo i iz nagomilanog negativnog naboja zbog svih nepravdi i šteta koje je ovom kraju i ljudima donijela izgradnja HE Jablanica i potapanje niza naselja. Nepravde i štete lokalnoj zajednici i afektiranom stanovništvu su tinjale u ljudima ali i u lokalnoj vlasti, ali su potiskivane i suzbijane voljom centralnih vlasti.

Tek kasnije kada je Svjetska Komisija za brane u svom poznatom izvještaju javno objavila da su te nepravde i štete u planetarnim razmjerama dio jedne politike, profitiranja na raĀun lokalne zajednice, moguĀe je bilo javno objelodaniti ono o Āemu se moralo šutjeti. Zato Āemo i ovom prilikom ukratko navesti osnovne zakljuĀke iz Izvještaja Svjetske Komisije jer nepravde i štete prema lokalnoj zajednici i stanovništvu tek treba da se uklone. U tom svjetski transparentnom dokumentu je zakljuĀeno da velike brane prije svega razorno djeluju na prirodnu okolinu, da brane nisu ekonomski isplative kada bi se uzeli u obzir svi realni troškovi i štete, a koji se po pravilu nisu uraĀunavali prilikom projektovanja. A ti nepriznati troškovi uglavnom se odnose na ugroŒeno lokalno stanovništvo i degradaciju eko sistema. Povrh svega, to isto ugroŒeno lokalno stanovništvo je iskljuĀivano iz donošenja odluka a umjesto njih odlike su donosili neki drugi koji su gradešavali vlastitu moš i bogatstvo. Ponosni smo što smo upravo mi prvi u BiH javno prezentirali Izvještaj Svjetske Komisije za brane jer Āe ovaj dokument, ali i naša kampanja, znaĀajno uticati na promjenu odnosa centralnih vlasti prema oštešnim lokalnim zajednicama.

Nesumnjivo, jedan od najvaŒnijih dogaĀaja koji Āe bitno uticati na dalji rad udruŒenja je zakljuĀivanje projektnog ugovora o saradnji sa njemaĀkom Fondacijom Heinrich BĀll, 01. novembra 1999. godine. Fondacija Heinrich BĀll, koja je bliska „zelenoj“ politici, upravo je tada otvarala svoj regionalni ured u Sarajevu te je prepoznala rad našeg udruŒenja i ugovorom preuzela materijalnu podršku za rad udruŒenja koje se do tada finansiralo iskljuĀivo priloŒima svojih Ālanova. Ova podrška, koja u smanjenom obimu traje i danas, bitno Āe uticati na kvalitet i obim rada udruŒenja i na nezavisnost i transparentnost u radu naroĀito ako se ima u vidu da naš otpor izgradnji HE Konjic nije dobio podršku lokalnih vlasti. Saradnja sa Fondacijom neše se samo odraziti u finansijskoj podršci veše se znaĀajno kanalisati i na podruĀje edukacije sa dostupom literature i informacija te organizacijom seminara i radionica što je u mnogome profiliralo rad našeg udruŒenja. Osnov naše kampanje za zaštitu Neretve, ali i svih drugih aktivnosti biše visok nivo argumentacije i struĀnosti bez laicizma što Āe nas izdiĀi iznad provincijskog udruŒenja. Zbog ozbiljnog pristupa postšemo respektabilna organizacija Āiji se stavovi i mišljenja cijene i uvaŒavaju Āak i od onih koji nas baš i ne vole. Ovom prilikom naroĀito istiĀemo da je saradnja sa HBS-om rezultirala visokom disciplinom i transparentnošu u sferi administrativno-finansijskih poslova udruŒenja, što objektivno nije karakteristika rada vešeg broja ovdašnjih nevladinih organizacija.

U ovom sveèanom referatu, naæalost, neæe biti mjesta za isticanje svih ili bar najvaænijih aktivnosti u proteklih deset godina. Pokušæemo to djelimice kompenzirati nizom dokumenata i fotografija koje Vam uporedo prezentiramo na platnu, kao i skromnom izloæbom naših dokumenata i izdavaæke djelatnosti. Iz prezentiranog je vidljivo da zaštita Neretve i borba protiv novih brana nije jedina i iskljuèiva djelatnost našeg udruæenja. Znaèajne su aktivnosti bile, ali je i i danas prisutan problem upravljanja otpadom sa posebnom orijentacijom na odlagališta komunalnog otpada, ali i problemima stoèno klaonièkog, medicinskog, industrijskog otpada, ali i nizu nelegalnih odlagališta uz puteve i vodotoke.

Naše opredjeljenje proglašenju zaštiaèenih podruèja prirode u opæini Konjic je takoæer konstanta našeg djelovanja, a to vjerovatno i nije potrebno dodatno objašnjavati, obzirom da su prirodne vrijednosti nešto èime još uvijek ne oskudijevamo. Sigurno smo prepoznatljivi i po izdavaækoj djelatnosti iz oblasti zaštite okoline: od desetina letaka u tiraæu od više hiljada, do brošura i knjiga koje su doprle i do fakultetskih katedri. Samo usput istièemo i da smo u saradnji sa Prirodno-matematièkim fakultetom izdali i Ekološku studiju Boraèkog jezera u januaru 2003. g. Naæalost, ta studija, izuzev naših studenata, nije predmet interesovanja urbanista i turistièkih djelatnika u razvojnim planovima Boraèkog jezera. Organizirali smo niz savjetovanja, tribina, i okruglih stolova od kojih su neki meûunarodnog karaktera dobili najviše ocjene. Nezaobilazni smo subjekat u davanju mišljenja o procjeni uticaja na okolinu za sve ekološki riziène projekte: od kamenoloma i mini HE do autoputa Vc. Nesumnjivo, osnov naše djelatnosti je rad sa mladom populacijom, školama i našim studentima. Ta aktivnost rezultirala je organizacijom brojnih izleta u prirodu sa akcijama edukativnog èišæenja okoliša i prigodnim predavanjima. Rezultat saradnje sa školama i fakultetima su i desetine maturskih i diplomskih radova na podruèju naše opæine.

Podizanje ekološke svijesti graðana je veoma teæak, suptilan i dugotrajan proces. Uspostavili smo dijalog i saradnju sa lokalnom zajednicom u svim projektnim aktivnostima u kojima je ekološki faktor od veæeg znaèaja i èini nas sretnim što je i lokalna vlast prihvatila neodrživost ekološki pogubnog projekta izgradnje HE Konjic. Podræavamo vlast u primjeni zakona i izricanju sankcija za svaku destrukciju okoline ali i reagujemo na svaki propust u sankcionisanju ekološkog incidenta. Imamo visoku razvijenu saradnju sa svim znaèajnijim udruæenjima za zaštitu okoliša kako u BiH tako i šire. Putem naše web stranice redovno informišemo bh. javnost o trenutnim ekološkim problemima, a putem ekoloških saveza èiji smo èlanovi, kao što su WWF (tzv. pande) i Internacionalna mreæa rijeka, redovno izvještavamo i svjetsku javnost o našim problemima.

Vrijedi istaæi da su naše ekološke kampanje naroèito kada je zaštita Neretve u pitanju bile izuzetno dobro primljene i tretirane u svim medijima: od lokalnog radija, dnevne i sedmiène štampe do televizije. Novinari su bili i ostali naši saveznici. Niti jedno ekološko udruæenje i njegova aktivnost u BiH nije ni pribliæno bilo prisutno u medijima kao Udruæenje Zeleni-Neretva.

Naæalost, nema dijaloga sa našim biznismenima što je i prirodno jer su to posljednji bastioni u koje æe uæi eko svijest. Tamo se moæe samo strogom primjenom zakona i sankcijama. Zato i ne èudi što iz okruæenja našeg lokalnog biznisa nikada u ovih deset godina nije usmjerena niti jedna marka za ekološke aktivnosti udruæenja. Naprotiv, sa tih adresa èesto su nam dolazile poruke koje se ne bi mogle nazvati bronamjernim. æalimo zbog toga jer mi nismo udruæenje koje promovira dubinsku ekologiju, tzv. radikalni ekologizam. Bliæi smo antropocentizmu, naèinu razmišljanja koji gleda na ljude kao na izvor svih vrijednosti, odnosno na prioritet ljudskih interesa. Mi kao princip prihvatamo kompromis u vidu odræivog razvoja. To je razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjosti, a istovremeno ne ugroæava potrebe buduæih generacija da zadovolje svoje potrebe.

Završavajuæi ovo izlaganje bez moguænosti da dalje nabrajamo detaljne aktivnosti æelimo ovom skupu ali i javnosti uputiti nekoliko ekoloških poruka i premišljanja. Ne bi se smjelo dogoditi da zbog èovjekovih egoistièkih pobuda i kratkoroènih ekonomistièkih kalkulacija sada u eri izrade razvojnih planova i programa, ærtvujemo svoje prirodno naslijeæe. Po svaku cijenu valjalo bi èuvati i saèuvati neponovljivo lijepe i neprocijenjivo vrijedne prirodne raritete, jer sa ogranièenim izborom razvojnih moguænosti, originalnost i atraktivnost izvorne prirode na prostoru naše opæine ali i BiH postaje komparativna prednost u konkurenciji sa drugima. Jer narod koji ne poštuje svoje prirodno i kulturno naslijeæe nije dostojan ni da bude od drugih poštovan. Mislimo o ekologiji sasvim je u duhu vremena u kome æivimo, ali to nije dovoljno. Svijet valja promišljati ekološki. Današnji èovjek bi morao definitivno odbaciti i dva svoja mita: mit o neiscrpnom bogatstvu prirode i mit o njoj bezgraniènoj moguænosti samoregeneracije.

Poštovaoci prirode, zaljubljenici lijepog, zdravog i èistog, iako su brojèano masovniji od bezdušnih prirodnozaca, ekoloških siledæija i uskogrudih profitera, predstavljaju samo šuteæu veæinu koja je samo nijemi posmatraè destrukcije i devastacije okoline. Meûu našim ljudima odomaæilo se pogrešno i èudno poimanje da postoje neki posebni ljudi koji su u ovoj zemlji „zaduæeni“ za zaštitu prirode i æivotne sredine. Èak je uobièajeno takvo razmišljanje i naših prijatelja, saveznika iz nama bliskih lokalnih organizacija koje svoje aktivnosti i djelatnosti organiziraju upravo na ekološkim prirodnim resursima. Vrijeme je da se ovakvo ponašanje, poimanje i reagovanje radikalno promijeni. Svaki èovjek i svi ljudi zajedno imaju moralnu obavezu da se brinu i da odgovaraju za svoje ponašanje prema prirodi, jer je to istovremeno, briga za æivot i buduænost. Stoga, ako svi, ali baš svi ne postanemo ekolozi nema nam spasa. Danas nema izazovnijeg i zahvalnijeg ljudskog djelovanja nego što je spašavanje ugroæene prirode pa i èovjeka kao njenog dijela. Prema tome svi ljudi koji se organizuju u razna ekološka udruæenja, društva prijatelja prirode, pokrete za zaštitu i unapreðenje æivotne sredine i sl. – da bi bronamjerno radili na oèuvanju ekoloških osnova æivota i buduænosti – zasluæuju zahvalnost i poštovanje.

I kada smo razmišljali kako da se, bar onim najaktivnijim èlanovima, zahvalimo za rad putem nekog priznanja ili zahvalnice odustali smo od toga iz bar dva razloga: 1) Ima li veæeg priznanja i zahvale te liènog zadovoljstva od saznanja

da je projekat HE Konjic i njihovim radom, nadamo se zauvijek napušten, a kanjoni Neretve i Rakitnice ostali sašuvani u svojoj velišanstvenoj ljepoti;

2) Da li je zahvalnica u vidu jednog komadiša papira vrednija od stotine zahvala, pohvala i šestitki koje našem udrušenju i njegovim šlanovima dolaze svakog dana od naših obišnih bosanskih ljudi. Navodimo jedan od njih:

šDragi Zeleni,

Prijatno ste me iznenadili sa vašim izvrsnim radom. Kao grašanin BiH ponosan sam na vas, ljude koji i u ovoj teškoj ekonomskoj situaciji znaju izabrati put za budušnost naše domovine i naše djece.

Srdašan pozdrav od familije Mujakiš!

I na kraju, hvala Vam i šivi i zdravi bili!

Konjic, 02.04.2008. g.